

Список використаних джерел

Лебедик Л. В. Використання педагогічної спадщини А. Макаренка у змісті підготовки магістрів освітньої програми «Позашкільна освіта». Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти : матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проєктами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16-17 березня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 358 с. С. 81–83.

Лебедик Л. В. Критерії розвитку інтелектуального обдарування особистості майбутнього фахівця у сфері соціальної роботи. Обдаровані діти – скарб нації : матеріали Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 8–11 груд. 2020 р.). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. С. 228–231.

Лебедик Л. В. Філософсько-педагогічні аспекти інтелектуального і духовного розвитку майбутнього фахівця соціальної роботи. Актуальні проблеми соціального розвитку в суспільстві змін : Матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. 27-29 квіт. 2023 р., м. Харків. За заг. ред. Кіпенського А. В. Х. : НТУ «ХПІ», 2023. 209 с. С. 19–22.

Стрельников В. Ю., Лебедик Л. В. Розвиток креативності майбутнього фахівця соціальної роботи в епоху цифрової реальності. Філософія для дітей: сучасний стан і перспективи розвитку: матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. (Київ, 25, 26 трав. 2021 р.). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. С. 201–207.

Стрельников В. Ю. Педагогічні основи забезпечення особистісного і професійного розвитку студентів засобами інноваційних технологій навчання : монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2002. Кн. 1. 295 с.

Стрельников В. Ю. Побудова механізму розвитку інтелектуального обдарування особистості майбутнього фахівця зі спеціальної освіти. Обдаровані діти – скарб нації : матеріали Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 8–11 груд. 2020 р.). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. 434 с. С. 354–357.

Стрельников В. Ю. Проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : монографія. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2006. 335 с.

Стрельников В. Ю. Розвиток інтелектуальних та творчих здібностей студентів. Метод. рек. для слухачів пед. ф-ту МПК. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2003. 24 с.

Strelnikov V. Yu., Lebedyk L.V., Hura T. V., Sysoieva S. I., Stankevych S. V., Shapovalova E. V., Avilova O. Ye. Leadership and social work in the environmental management system. Ukrainian Journal of Ecology. 2021. № 11 (2). С. 349–351.

Стрельников Віктор Юрійович

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри філософії і економіки освіти Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського

**ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМ ЯК ПАРАДИГМАЛЬНА ЗАСАДА
ПОБУДОВИ КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
УЧИТЕЛІВ**

Людиноцентризм, як парадигмальна засада побудови курсів підвищення кваліфікації учителів, покладена в основу системи курсів і тренінгів

гів підвищення кваліфікації учителів, які у 2003-2023 роках були проведені автором на базі більше ста двадцяти закладів вищої, фахової передвищої і середньої освіти. Зміст програм системних авторських курсів і тренінгів підвищення кваліфікації педагогів опубліковані у періодичних виданнях України, зокрема: «Постметодика» (10, с. 64–81), «Освіта. Технікуми. Коледжі» (4, с. 14–17), «Українська професійна освіта» (5, с. 184–192), «Імідж сучасного педагога» (3, с. 49–53; 6, с. 21–24), модульному посібнику для слухачів авторських курсів і тренінгів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти «Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін» (2), матеріалах різноманітних наукових і науково-методичних конференцій (7, с. 110–113, 8, с. 148–161; 9, с. 33–35) та ін.

Тепер покажемо можливості використання філософсько-педагогічних аспектів побудови системи курсів і тренінгів підвищення кваліфікації учителів на засадах людиноцентризму, враховуючи також особливості навчання і підвищення кваліфікації дорослих.

Особливостями навчання і підвищення кваліфікації дорослих професіоналів на засадах людиноцентризму є такі:

1) слухачі курсів, тобто учителі і викладачі закладів середньої і фахової передвищої освіти, як практики, необгрунтовані твердження організаторів курсів підвищення кваліфікації (у закладі неперервної освіти) не приймають «на віру», для них необхідною є чітка логіка кожного аргументу, твердження чи надання їм можливості проаналізувати ситуацію самим, керуючись логікою, процесом мислення, етапами аналізу;

2) потреба у підвищенні кваліфікації у учителів і викладачів виникає часто разом з потребою перебудови власного професійного досвіду, наприклад, у зв'язку з вимогами реформи Нової української школи, з яким учитель вже зустрівся, або з позитивними прикладами колег щодо успішності у цій сфері; людиноцентрична і практична спрямованість системи курсів і тренінгів підвищення кваліфікації учителів і викладачів, полегшує завдання організаторів курсів, з одного боку, а з іншого боку – їх ускладнює, адже для досягнення поставленої мети підвищення кваліфікації необхідна серйозна корекція на людиноцентризм наявної у учителів і викладачів парадигми професійного педагогічного мислення;

3) перебування вчителів і викладачів на тренінгах і курсах підвищення кваліфікації дуже часто продиктоване не потребою в навчанні, а просто можливістю змінити буденне життя, обмінятися інформацією.

Людиноцентризм системи курсів і тренінгів підвищення кваліфікації учителів і викладачів реалізується у трьох його компонентах: 1) процесуальному; б) управлінському; в) результативному (1, с. 241–272).

Перший компонент – процесуальний – орієнтований на групові форми підвищення кваліфікації учителів і викладачів, їхню спільну діяльність.

Щодо урахування ідей людиноцентризму та індивідуальних особливостей дорослих, цей компонент означає створення на курсах позитивної мотивації підвищення кваліфікації, виникнення і врахування потреб та інтересів учителів і викладачів до цього процесу. Тому поряд із традиційними методами занять (лекції, практичні, семінари), доцільними є інтерактивні технології навчання (ділові ігри, моделювання, аналіз практичних ситуацій, вирішення професійних завдань засобами тренінгів тощо). Принципова відмінність запропонованих курсів і тренінгів з підвищення кваліфікації учителів і викладачів полягає в тому, що вони вивчають навчальний матеріал не як репродуктори отриманої інформації, пасивні відтворювачі, а як науковці, дослідники, які перетворюють власну пізнавально-професійну діяльність в усвідомлену.

Другий компонент – управлінський. Його включення дає змогу з позицій людиноцентризму розглядати процес підвищення кваліфікації учителів і викладачів як рефлексивне управління такими параметрами:

а) вимогами до педагога-користувача системою курсів і тренінгів підвищення кваліфікації учителів і викладачів;

б) змістом як інформацією про теорію й алгоритми забезпечення людиноцентризму в діяльності учителів і викладачів;

в) відпрацюванням і розвитком умінь учителів і викладачів щодо практичного забезпечення людиноцентризму в своїй діяльності.

Третій компонент – результативний – визначає ефективність системи курсів і тренінгів підвищення кваліфікації учителів і викладачів, пропонує відповідні критерії і показники. Рівні професійної підготовки вчителя чи викладача діагностуються різними видами контролю: а) вхідного; б) експрес-контролю; в) етапного; г) підсумкового; д) самоконтролю; е) взаємоконтролю. Визначаються критерії професійної підготовки вчителя до забезпечення людиноцентризму (педоцентризму) в своїй діяльності, його власного розвитку як особистості, індивідуального стилю педагогічної діяльності на засадах людиноцентризму, рівня володіння системою забезпечення усебічного розвитку учнів, розглядаючи ці критерії професійної підготовки вчителя як структурно-функціональні компоненти системи курсів і тренінгів підвищення кваліфікації учителів.

Власне зміст системи курсів і тренінгів підвищення кваліфікації учителів і викладачів для забезпечення ними людиноцентризму (педоцентризму) враховував завдання реформування освіти на засадах реформування Нової української школи, базувався на модульному підході. Це забезпечило розробку курсів і тренінгів підвищення кваліфікації у повному, скороченому і поглибленому варіантах (залежно від потреб учителів і викладачів). Курси на засадах людиноцентризму давали можливість вибирати той варіант, який їх влаштовує, відповідає початковому рівню підготовки, пропонує індивідуальний темп проходження курсів підвищення кваліфікації.

Людиноцентризм втілений у можливості вибору альтернативних програм курсів і тренінгів підвищення кваліфікації, їх модулів на основі й

за результатами тестового оцінювання рівня початкових знань. Програми курсів і тренінгів підвищення кваліфікації учителів і викладачів коректувалися для кожної групи з урахуванням їхніх пропозицій і замовлень. На засадах людиноцентризму створювалося середовище для спільної діяльності, спілкування, розвитку позитивних емоційних і ділових відносин. Особлива увага надавалася самостійній роботі слухачів курсів.

Список використаних джерел

Лебедик Л. В. Методологічне обґрунтування організації підготовки педагогічних працівників до проєктування у закладах освіти територіальних громад. Традиції та інновації у траєкторіях розвитку освітньо-педагогічного дискурсу : колективна монографія / наук. ред. Р. Басенко ; Полтав. ін-т екон. і права Університету «Україна». Полтава : Університет «Україна», 2022. 274 с. С. 241–272.

Лебедик Л. В., Стрельников В. Ю., Стрельников М. В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін: навчально-методичний посібник. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с.

Лосева Н., Стрельников В. Розвиток готовності педагогічних працівників до самовдосконалення на основі короткотермінових курсів-тренінгів. Імідж сучасного педагога. 2020. № 1 (190). С. 49–53.

Стрельников В. Ю. Авторські курси як форма підвищення кваліфікації викладачів. Освіта. Технікуми. Коледжі : навчально-методичний журнал. 2017. № 1,2 (42). С. 14–17.

Стрельников В., Бухун А. Розвиток громадянської культури фахівців у закладах неперервної освіти. Українська професійна освіта. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. №9–10. С. 184–192.

Стрельников В. Ю. Досвід проведення авторських курсів у Полтавському університеті економіки і торгівлі. Імідж сучасного педагога. 2017. № 8 (177). С. 21–24.

Стрельников В. Ю. Застосування творчої спадщини Григорія Сковороди для розвитку творчого потенціалу педагогічних працівників у системі неперервної освіти. Сучасні рецепції світоглядно-ціннісних орієнтирів Григорія Сковороди: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 2 – 4 груд. 2022 р.) / за заг. ред. к.ю.н. Д. С. Луніна. Полтава, 2022. 268 с. С. 110–113.

Стрельников В. Ю. Настанова Григорія Сковороди «Пізнай себе!» як орієнтир для розвитку наукового потенціалу педагогічного працівника у системі неперервної освіти. Розвиток гуманістичних ідей у неперервній освіті: від Григорія Сковороди до сучасного педагога-новатора : колект. наук. монографія / за заг. та наук. ред. д-ра пед. наук Н. І. Білик; редколегія : В. В. Зелюк, М. О. Кириченко, В. В. Пилипенко, З. В. Рябова та ін. Полтава; Київ: ПАНО ім. М. В. Остроградського, 2023. 542 с. С. 148–161.

Стрельников В. Ю. Філософсько-педагогічні аспекти побудови системи тренінгів і курсів підвищення кваліфікації учителів для забезпечення ними духовного розвитку учнів. Актуальні проблеми соціального розвитку в суспільстві змін : Матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. 27-29 квіт. 2023 р., м. Харків. За заг. ред. Кіпєнського А. В. Х. : НТУ «ХП», 2023. 209 с. С. 33–35.

Стрельников В. Ю. Організація неперервної освіти педагогічних працівників на засадах фасилітативного підходу в умовах воєнної агресії. Постметодика. 2022. №1–2. С. 64–81.